

001

Hans van der Heijden Architecten, Hof in Nieuw Kralingen (Rotterdam), 17 woningen en buitenruimte, 2019-2024. Centraal zicht op de hof. (Foto: Stefan Müller)

001

Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen (Rotterdam), 17 dwellings and outdoor space, 2019-2024. Central view. (Photograph: Stefan Müller)

Over de architectonische constructie van een hof

De hof in Nieuw Kralingen van Hans van der Heijden Architecten

Endry van Velzen

Hof doet leven

Straks, als de Bosdreef is verlegd en de huizen verder zijn gebouwd, zal de belofte van Nieuw Kralingen zichtbaar worden. Een nieuwe woonwijk, gedragen door groen en water, organisch verbonden met het bospark rondom de Kralingse Plas. Vanaf de plas kom je dan op een brede groene avenue die diep de wijk binnendringt. Aan het einde van de avenue, enigszins terzijde en verscholen op een binnenterrein van een groot bouwblok, ligt een klein hof. Dit gebouwtype komt één keer voor in de nieuwe woonwijk.

Nieuw Kralingen wordt met veel ambitie ontwikkeld. De zoom van het bospark biedt een setting voor grote gezinshuizen in het hogere marktsegment. Sfeer is een belangrijk thema in ontwerp en marketing. Daarbij wordt heel bewust een verband gelegd met een selectief aantal kenmerken van het 'shabby-chique' Kralingen: verscheidenheid in beeld, terugkerende motieven in de opzet van de woningen (royale entree, hoge plafonds, rijke detaillering) en een beperkt palet van traditionele materialen en kleuren. Een bleke roodbruine baksteen en grijzige natuursteen (of gestraald beton) zetten de toon.

Terug naar de kleine hof. Tussen twee typisch Nieuw Kralingse huizen door stap je in een andere wereld. Dak versus gevel, horizontaal versus verticaal, eenheid versus verscheidenheid, ritme versus anekdote, rust. Een ruimte met een eigen identiteit. Veel elementen waar het oog aan blijft hangen, samengebracht in een aangename orde. De wittige en zwart-groene tinten versterken de eigen sfeer. Hier voel je de weerklink van Hans van der Heijdens langjarige uiteenzetting met Italiaanse stadspaleizen.

In een hoefijzervormig gebouw zijn zeventien woningen ondergebracht. De hoeken zijn benut voor drie grotere woningen. Natuurlijk is er een spel met de typologie van de historische Hollandse hoven om identiteit te vormen en aanleiding voor conversatie te bieden. Precies op het punt waar de twee benen van het hoefijzer samen-

On the architectural construction of a courtyard

The courtyard in Nieuw Kralingen by Hans van der Heijden Architects

Endry van Velzen

Courtyard brings life

As soon as Bosdreef has been moved and the houses have been completed, the potential of Nieuw Kralingen will become visible. A new residential area, with green vegetation and water, organically linked to the forest park around the Kralingse Plas lake. From the lake, you then enter a wide green avenue that penetrates deep into the neighbourhood. At the end of the avenue, slightly off to the side and tucked away inside a large building block, is a small courtyard. This building type occurs only once in the new residential area.

Nieuw Kralingen is being developed with great ambition. The periphery of the forest park is the setting for large family homes in the upmarket segment. Atmosphere is an important theme in the design and marketing. This very deliberately links to a selective number of characteristics of 'shabby-chic' Kralingen: diversity in image, recurring motifs in the layout of the houses (spacious entrance, high ceilings, rich detailing) and a limited palette of traditional materials and colours. Pale reddish-brown brick and greyish natural stone (or sandblasted concrete) set the tone.

Back to the small courtyard. Between two typical Nieuw Kralingen houses, you step into another world. Roof versus facade, horizontal versus vertical, unity versus diversity, rhythm versus anecdote, tranquillity. A space with its own identity. Many elements that the eye lingers upon, brought together in a pleasing arrangement. The whitish and black-green tones enhance the distinctive atmosphere. Here you can feel the resonance of Hans van der Heijden's lengthy exposure to Italian city palaces.

A horseshoe-shaped building contains seventeen dwellings. The corners have been utilised for three larger houses. Of course, there is a play on the typology of historic Dutch courtyards, aimed at shaping identity and stimulating conversation. A stout water pump with a stone bench has been placed right at the point where the two sides of the horseshoe meet. This urban ornament

komen, is een kloeke waterpomp met stenen zit-bank gemaakt. Dit stedelijk ornament markeert de overgang van de informele toegang tussen de zijtuinen naar de meer formele ruimte van de hof. Het noteert ook de centrale as van de hof, met midden in de achterwand een bijzonder huis. Dit huis geeft de hof focus en vangt de hoekverdraaiing in het hoefijzer op. Het hoge voorhoofd met het motto van het project is het tweede stedelijke ornament.

Zoals in veel historische voorbeelden zijn de woningen eenzijdig op de ruimte van de hof georiënteerd. De achtergevels zijn blind, behalve bij het bijzondere huis. Dat werkt door in de inrichting van de hof. Centraal een gemeenschappelijke tuin met een asymmetrisch geplaatste boom en een grote zitbank op de zon. Langs de woningen een zone met private terrassen, afgebakend met gemetselde plantenbakken haaks op de gevel. De plantenbakken gaan over in een brede, afgeronde vensterbank, een uitnodiging om te zitten of te gebruiken.

Decorum

Hoe is die eigen wereld van de hof gemaakt? Het verhaal gaat dat de architecten van Nieuw Kralingen werd gevraagd om te starten met het tekenen van beeldbepalende elementen en zo op zoek te gaan naar de ‘juiste’ sfeer voor de nieuwe woonwijk. In de hof zijn de elementen van de architectuur scherp gedefinieerd. Ze hebben een decoratieve kwaliteit, maar zijn ook nauwgezet afgestemd op de eigentijdse bouwpraktijk. Geen kostbare spullen of ingewikkelde details, maar gewone bouwmaterialen die heel precies zijn samengevoegd. De architectuur komt voort uit het bouwen zelf. Uiteraard is dat een opvatting over ons vak en vraagt het vakmanschap van de architect: kennis van de bouwpraktijk en discipline om deze onderdeel te maken van het ontwerp en de onderhandeling over de uitvoering.

Laten we beginnen met de penanten. Deze zijn geconcipeerd als lage kolommen met een basement, een kapiteel en een sierlijke schacht. Dat alles in metselwerk. Bepalend is de keuze voor een smalle, lange steen van 6,5 bij 24 cm, zodat één strek samenvalt met drie koppen. Met drie koppen ontstaat een midden, dat met een kleurverschil voor de decoratie van de schacht wordt gebruikt. De steen is bovendien lager dan gebruikelijk, waardoor bij de gangbare lagenmaat bredere voegen ontstaan: 4 cm steen, 2 cm voeg. Zo worden de stoot- en lintvoegen van de kolom op elkaar afgestemd en krijgen de stenen een zekere zelfstandigheid (ze zweven een beetje in de specie), wat hun decoratieve inzet versterkt.

De maatvoering van de stenen is leidend voor de maatvoering van andere elementen. Het

aanzicht van de houten kozijnen beneden is bijvoorbeeld gedetailleerd naar 4 cm, evenals de profilering in de betonnen consoles onder de vensterbanken en waterslagen of de verticale eiken latten op de voordeuren. Met kennis van zaken kan deze afstemming in maat probleemloos worden ingepast in de gangbare productieprocessen. Ook in vorm en kleur ‘rijmen’ de verschillende elementen. De afgeronde vensterbank komt terug in de afgeronde waterslag, de consoles voegen zich in de laag strekken, het huisnummerbordje past in de kolom. Zo ontstaat een weefsel van elementen die naar elkaar verwijzen, een taal voor het project. Decorum.

Het meest uitgesproken element is het getoogde venster dat op de verdieping is toegepast. Het raam zelf is uiterst elementair, een rechte hoek vrijwel vlak in de gevel (ook hier komt de smalle steen van pas). De omlijsting maakt het raam tot een venster. De strekken in tegelverband gaan over in een boog, de ruimte tussen het raam en de boog is gevuld met decoratief, donker metselwerk. Dit metselwerk komt terug in een rij verticale stenen onder de afgeronde betonnen waterslag, visueel gedragen door twee consoles.

De getoogde vensters zijn het merkteken van langgerekte dakkapellen, opgetrokken uit het gevelvlak. Het wittige metselwerk tekent scherp en kantig af tegen het zwarte dak. Ook het dak is relatief hoog en zorgt zo voor een achtergrond, waartegen de lichte gevel van de hof kan oplichten. Dat lukt vooral omdat het dakvlak buitengewoon terughoudend is gemaakt. Een vlakke keramische pan met een fijnmazige tekening van (schijn)voegen (maaswijde vergelijkbaar met de afmeting van de steen). Dakranden, zijkanten van dakkapellen, bakgoten en hemelwaterafvoeren in zink, scherp gedetailleerd. Geen afvoeren, ventilatieopeningen, zonnepanelen of andere ruis in het beeld. Deze voorzieningen zijn welbewust in het dakvlak aan de achterkant geplaatst.

Orde

Met het dak raken we aan de architectonische constructie van de hof. Op welke wijze worden de elementen van de architectuur samengebracht tot een karaktervol geheel? De belangrijkste elementen zijn al genoemd: de kolom en het getoogde venster. De decoratieve kwaliteit van deze elementen krijgt betekenis door herhaling. Niet langer een schilderachtige anekdote, maar een structurele bouwsteen voor de orde van de gevel.

Beneden het staccato van 93 kolommen. De tussenruimte is telkens gelijk, afgestemd op de maat van de voordeur. Op de woningscheiding twee kolommen, aan weerszijden van de hemelwaterafvoer. Daarmee krijgt ook dit element een structurele plaats. De kozijnen liggen diep en zijn

002

- 002**
Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Locatie
- 003**
Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Foto frontaal. (Stefan Müller)
- 004**
Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Tekening kolom.

- 002**
Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Location
- 003**
Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Frontal photograph. (Stefan Müller)
- 004**
Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Drawing of column.

003

marks the transition from the informal access between the side gardens to the more formal space of the courtyard. It also marks the central axis of the courtyard, with a special house in the middle of the back wall. This house gives the courtyard focus and captures the angular twist in the horseshoe. The high arch profile with the motto of the project is the second urban ornament.

As in many historical examples, the houses are oriented towards the courtyard space on one side. The rear facades are blind, except for the special house. This feeds through into the layout of the courtyard. In the centre, there is a communal garden with an asymmetrically placed tree and a large bench facing the sun. Along the houses, there is a zone with private terraces, separated by brick planters perpendicular to the facade. The planters transition into a wide, rounded windowsill, an invitation to sit down or use the space in some other way.

Decorum

How is the distinctive world of this courtyard created? The story goes that the architects of Nieuw Kralingen were asked to start by drawing image-defining elements to find the 'right' atmosphere for the new residential area. In the courtyard, the elements of the architecture are sharply defined. They have a decorative quality but are also meticulously geared to contemporary building practices. No expensive objects, no intricate details, just ordinary building materials put together very precisely. Architecture comes from the act of building itself. Of course, this is a conception of our profession and requires craftsmanship on the part of the architect: knowledge of building practice and discipline to make it part of the design and the negotiation about the implementation.

Let us start with the piers. These are conceived as low columns with a base, a capital and an ornamental shaft. All of this in masonry. The decisive factor is the choice of a narrow, long stone measuring 6.5 by 24 cm, so that one stretch coincides with three heads. Three heads create a centre, which is used with a colour difference for the decoration of the shaft. The stone is also lower than usual, creating wider joints at the usual layer size: 4 cm stone, 2 cm joint. This aligns the butt and ribbon joints of the column and gives the bricks a certain independence (they float slightly in the mortar), which enhances their decorative use.

The dimensions of the bricks guide the dimensions of other elements. The appearance of the wooden window frames downstairs is waived to 4 cm, for example, as is the profiling in the concrete corbels under the windowsills and weather

cornices or the vertical oak slats on the front doors. With expertise, this matching in size can be easily integrated into conventional production processes. The different elements also 'rhyme' in terms of their shape and colour. The rounded windowsill is echoed in the rounded weather cornice, the corbels join the layer of flat arches, the house number sign fits into the column. This creates a fabric of elements that are interconnected, a language for the project. Decorum.

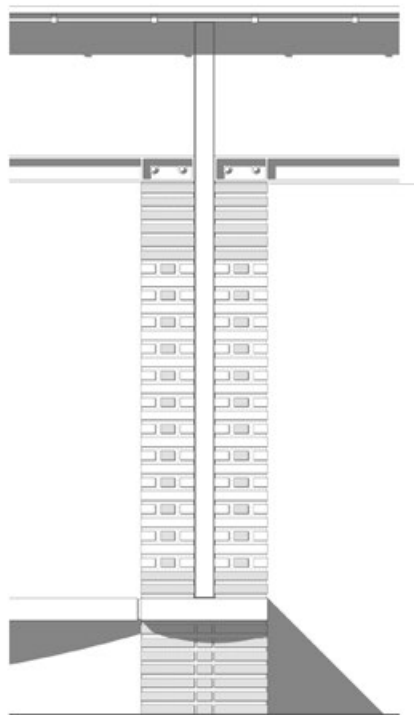
The most pronounced element is the arched window on the first floor. The window itself is extremely basic, a rectangle almost flush in the facade (the narrow stone comes in useful here too). The frame turns the casement into a window. The tile patterns merge into an arch; the space between the window and the arch is filled with decorative, dark brickwork. This brickwork is reflected in a row of vertical bricks under the rounded concrete weather cornice, visually supported by two corbels.

The arched windows are the reference mark of elongated dormer windows, raised from the facade surface. The whitish masonry stands out sharply and angular against the black roof. The roof is also relatively high, providing a backdrop against which the courtyard's light facade can light up. This succeeds mainly because of the inconspicuous nature of the roof surface. A flat ceramic pan tile with a fine pattern of joints (mesh size similar to the size of the stone). Eaves, dormer sides, gutters and rainwater drains in zinc, sharply detailed. No drains, vents, solar panels or other interruptions in the appearance. These are deliberately placed in the roof surface at the rear.

Order

With the roof, we touch on the architectural structure of the courtyard. How are the architectural elements brought together to form a characterful whole? The main elements have already been mentioned: the column and the arched window. The decorative quality of these elements takes on meaning through repetition. No longer a picturesque anecdote but a structural building block for the order of the facade.

Below the staccato of 93 columns. The spacing is the same in each case, matched to the size of the front door. On the residential separation, two columns on either side of the rainwater drain. In this way, this element is also assigned a structural place. The window frames are deep and coloured dark, so that the columns seem detached. Above the legato of the 12 windows: the languid rhythm of eight dormer windows and the clustering of four windows under the high arch profile centre back (there is a reason why half of the houses do not have a dormer but a skylight,

004

donker gekleurd, zodat de kolommen loskomen. Boven het legato van de twaalf vensters: het lome ritme van acht dakkapellen en de bundeling van vier vensters onder het hoge voorhoofd midden achter (niet voor niets heeft de helft van de woningen geen dakkapel maar een dakraam, anders zou het ritme te nerveus worden). Boven liggen de kozijnen vlak in de gevel en kleuren ze mee met de steen. De verschillende gevelordes beneden en boven zijn samengevoegd met een doorlopende stalen latei, groen gekleurd, met precies boven de kolommen ingelaste dwarsschotten (constructief, maar ook decoratief).

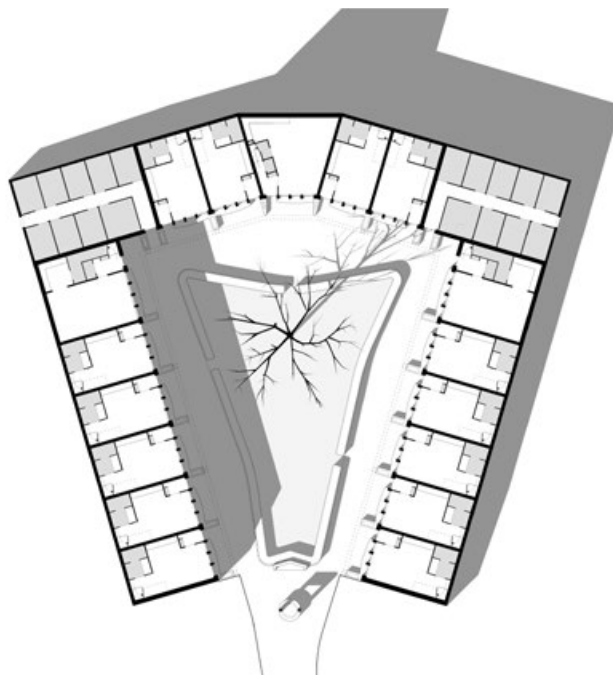
Het contrast tussen de gevelorde beneden en boven is misschien wel de essentie van dit project en bepaalt in hoge mate het karakter ervan. Wat is een hof immers anders dan een omgevouwen gevel die het interieur van de hofruimte begrenst? Interessant is dat de twee gevelordes terug te voeren zijn op de twee basissystemen in de klassieke architectuur, namelijk het systeem van balken, kolommen en tussenruimtes en het systeem van muren met gaten. Het kan niet anders dat Hans van der Heijden de klassieke ervaring door en door kent. Beneden dus diepte en openheid, een kleine orde op maat van de gebruiker, decoratief en uitnodigend. Boven vlak en geborgen, een grote orde op maat van de hof, een lijst voor het leven van alledag. Hof doet leven.

Proporties

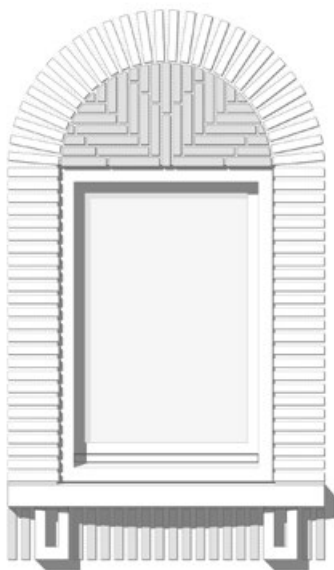
Tot slot nog een kort woord over die klassieke ervaring. Volgens de klassieke architectuurtheorie is het noodzakelijk technische vormen in architectonische vormen te transformeren door orde, proporties en decorum. De architect volgt bij deze transformatie een individueel pad, binnen de ijkpunten van de klassieke traditie. Dat gebeurt overduidelijk in dit project. Daarom is het interessant om nog eens naar dat individuele pad te kijken. Over orde en decorum is al iets gezegd. Blijft over proporties. Dat is misschien wel de ware handtekening van Hans van der Heijden, ook terug te vinden in ander werk van zijn bureau. De maatverhoudingen zijn vaak opgerekt. Sierlijk, maar net langer dan je zou verwachten. De smalle, lange steen en de langgerekte dakkapel, de verhouding tussen de lage gevel en het hoge dak. Niet voor niets waren het juist de architecten van het maniërisme die met veel kennis van de architectuur, de nodige ironie en een aanstekelijk engagement hun ontwerpen bouwden.

005

006

007

otherwise the rhythm would be too restless). Above, the window frames are flush with the facade and their colour blends with the stone. The different facade sequences below and above are merged with a continuous steel lintel, coloured green, with transverse partitions welded in exactly above the columns (structural but also decorative).

The contrast between the facade sequence below and above is perhaps the essence of this project and largely defines its character. After all, what is a courtyard other than a folded facade that borders the interior of the courtyard space? Interestingly, the two facade systems can be traced back to the two basic systems in classical architecture, namely the system of beams, columns and gaps and the system of walls with holes. It goes without saying that Hans van der Heijden knows the classical experience inside out. Therefore, downstairs there is depth and openness, a small system tailored to the user, decorative and inviting. Upstairs, flat and secure, a large system tailored to the courtyard, a frame for everyday life. Courtyard brings life.

Proportions

To conclude, a brief word about that classic experience. According to classical architectural theory, it is necessary to transform technical forms into architectural forms through order, proportion and decorum. During this transformation, the architect follows an individual path, within the benchmarks of classical tradition. That is abundantly clear in this project. It is therefore interesting to look again at that individual path. We have already talked about order and decorum. Now we focus on the proportions. This is perhaps Hans van der Heijden's true signature, also reflected in other work carried out by his firm. The size ratios are often elongated. Graceful, but just a little longer than you might expect. The narrow, long brick and elongated dormer, the relationship between the low facade and the high roof. It is not without reason that it was the Mannerist architects who built their designs with extensive knowledge of architecture, appropriate irony and infectious commitment.

005

Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Foto langsij. (Stefan Müller)

006

Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Begane grond.

007

Hans van der Heijden Architects, Hof in Nieuw Kralingen. Tekening getoogd venster.

005

Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Photograph alongside. (Stefan Müller)

006

Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Ground floor

007

Hans van der Heijden Architects, Courtyard in Nieuw Kralingen. Drawing of arched window.